

Да се ја питама

Лектира за трећи разред основне школе

Браћа Грим, ИЗАБРАНЕ БАЈКЕ

Бранко Ћопић, ДОЖИВЉАЈИ МАЧКА ТОШЕ

Душан Радовић, ИЗАБРАНЕ ПЕСМЕ

Браћа Грим

Изабране бајке

Превод

Бранимир Живојиновић

Бременски музиканти

Имао неки човек једног магарца који је већ дуго година покорно носио џакове у воденицу, али који је најзад онемоћао те је био све неспособнији за рад. Његов господар онда науми да га се отараси, али магарац опази да му се зло спрема, па утече и упути се према граду Бремену.

„Тамо ћу”, мислио је, „моћи да постанем градски музикант.”

Тако идући, ускоро наиђе на једног кера који је лежао на путу дашћући као неко ко се сит натрчао.

– Еј, што дашћеш тако, пријане Држга? – упита магарац.

– Ах – рече пас – пошто сам стар и сваким даном све немоћнији, па ни у лову не могу да појурим, мој господар хтеде да ме убије те сам стругнуо. Али како сад да зарађујем хлеб?

– Знаш шта – одврати магарац – ја идем у Бремен и постаћу тамо градски музикант. Пођи са мном па се и ти запосли као музичар. Ја ћу свирати у тамбурицу, а ти ћеш ударати у бубањ.

Пас се сложи, па наставише пут. Не потраја дуго кад наиђоше на једну мачку која је седела на друму натуштена као облак.

покорно – послушно, без приговора

стругнути – брзо, журно побећи, нестати, умаћи;
кришом побећи

натуштено – мргудно, суморно

– Еј, каква те је то голема невоља спопала, маторо лиц-кало? – упита магарац.

– Ама ко би се веселио кад му гори под ногама – одговори мачка. – Пошто сам већ ево зашла у године, зуби ми отупели, па радије седим иза пећи и предем него што јурим за мишевима, газдарица је хтела да ме удави. Додуше, успела сам да клиснем, али сад би ми добар савет пара вредео: куда да пођем?

– Хајде с нама у Бремен; па ти се бар разумеш у ноћну музику те можеш да постанеш градски музикант.

Мачки се ово допаде и пође с њима. Ускоро три избеглице прођоше крај неког дворишта, а тамо је на вратницама чучао петао и крештао из свега грла.

– Ух, проби нам уши том виком! – рече магарац. – Шта ти је?

клизнути – нагло побећи, умаћи; изгубити се
вратнице – капија, дрвена врата на огради имања или дворишта

ШАРЕНЕ СТРАНЕ

Ко су била браћа Грим?

Јакоб Лудвиг Карл Грим је рођен 1785. године, а његов брат Вилхелм Карл Грим 1786. године у градићу Ханауу, крај Франкфурта у Немачкој. Заједно су одрастали, школовали се и радили целог живота.

Иако су завршили студије права, највећи део свог радног века посветили су изучавању немачког језика и народне књижевности. Сакупљали су народне бајке, приче, песме и друге умотворине, не само немачког већ и других народа, па и нашег. Данашњу светску славу браћа Грим највише дугују раду на прикупљању, приређивању и објављивању народних бајки. Управо њима двојици свет има да захвали за непролазне бајке попут „Пепељуге“, „Ивице и Марице“, „Успаване лепотице“, „Снежане и седам патуљака“ и многих других.

Прву збирку бајки – „Дечје и породичне приче“ – браћа Грим су објавила 1812. године, а у њу је ушло 86 бајки записаних по причању сељака. У наредним деценијама објавили су неколико поновљених и увек допуњених издања „Дечјих и породичних прича“, тако да је издање из 1857. године садржало чак 211 бајки.

Колико сународници браће Грим цене њихов рад и своје културно наслеђе говори и чињеница да су 1975. године отворили такозвану Улицу немачких бајки – туристичку атракцију дугу 600 километара. Пут почиње у Ханауу, родном граду браће Грим, а завршава се у Бремену. Путници се успут могу упознати са свим местима у којима су живела и радила двојица браће, али и обићи бројне споменике, музеје, дворце и др. објекте посвећене ликовима из њихових бајки.

Црвенкапина кућа у месту
Оберамергау

Споменик бременским
музикантима у
истоименом граду

Део музеја у немачком градићу
Лору посвећен је Снежани.

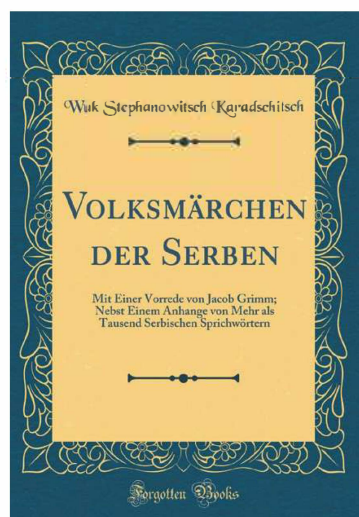
Браћа Грим и Срби

Рекли смо већ да се браћа Грим нису занимала само за народну традицију свог народа већ и неких других, а посебно српског народа. Били су велики пријатељи са Вуком Стефановићем Караџићем, од кога су научили наш језик. Преводили су на немачки српске народне песме и бајке, и тако упознали европску културну јавност с нашим богатим народним стваралаштвом. То је подстакло и друге учене људе да се заинтересују за нашу културу. Једна од таквих особа је и чувени немачки писац Јохан Волфганг фон Гете, чијом је заслугом српска народна поезија преведена на неколико језика.

Јакоб Грим је 1849. године постао члан Друштва српске словесности (учености), а Вук Караџић је, по његовој препоруци, постао члан Пруске академије.

Јакоб Грим

Насловна страна једног немачког издања српских народних бајки с предговором Јакоба Грима

Бранко Ћопић

Доживљаји мачка Тоше

Увод

Ови доживљаји славног мачка Тоше и његових пријатеља Миша пророка и пса Шарова написани су уз помоћ Тошина дневника, који је пронађен иза псеће кућице чувеног буволовца Жуће, под самом крошњом једне трешње. На трешњином стаблу познавао се отисак оштрих канџи. Значи да је Жућо изненада потјерао неопрезног Тошу, а овај, клиснувши уз дрво, изгуби свој дневник.

Дневник је био прилично оштећен. Види се да га је гизда носио са собом кроз трње, ноћу кроз росну траву и по прашњавим таванима. Осим тога био је умазан сланином, нагризен од мишева (колике срамоте за једног мачка!), а на посљедњој страни писало је крупно, псећом азбуком:

„Овај дневник заплијенио је и прочитао Жућо пас, овдашњи чувар куће и псећи кнез. Ништа ми се не свиђа, прави мачји кашаљ. Не вриједи једне честите коске! У мравињак с писцем!

ЖУЋО, велики псећи кнез,
носилац Зечје медаље с укрштеним коскама.”

клиснути – нагло побећи

заплијенити, заплениити – одузети, отети нешто туђе

кнез – врховни поглавар; племићка титула

мачји кашаљ – израз у значењу: нешто безначајно, лако

Прва глава

Тајанствена кола, још тајанственији џак и врло тајанствено мицање у џаку – Да ли је џак господин, свиња или разбојник? – Вожња у погибију

– Чок-ток, чок-то-рок! – лупкају друмом четири непоткована копита, насађена на четири танке ноге. Ноге на себи носе читаво једно магаре. Магаре за собом вуче мала кола, а кола возе једног срдитог чичу и један завезан џак. Сваки час чича се окреће и нешто љутито разговара са џаком. Џак само ћути, можда због тога што је завезан, а можда и зато што не зна да говори.

Ко ли је тај чича који разговара с једним обичним џаком? Да можда није луд или пијан? Хајде да га чујемо.

– Ехе-хе, сад ти се смркло, господине мој! – гунђа чича окрећући се џаку, а на то се господин џак само мало помакне као да немарно слеже раменима.

– Па шта ја ту могу – смркло, па смркло.

Мора да неко има у џаку док се он тако миче. А тај Неко сигурно мисли:

„Знам и ја да ми се смркло, јер се у џаку ништа не види.”

Поред кола промиче ред старих врба. Кола, значи, путују крај неке ријеке.

– Сад ћеш ти мени у воду, свињо једна! – гунђа чича и опет се окреће. Свиња џак само се стресе као да се уплашио, али ништа не одговара.

срдит – који се љути, љутит
немарно – незаинтересовано

Чича сваки час силази с кола и својим зеленим очима буљи у модре вирове ријеке, али му се ниједан од њих не допада.

– Ето – каже он – у онај горе нисам те бацио јер је много плитко, а овде, опет, много је дубоко. У слиједећем ће, вјероватно, бити превише рибе, а још даље, враг да га носи, неће ми се допасти сјенке врба или тако нешто слично. Тако ћу, најзад, стићи и до краја ријеке, а посао неће бити готов.

Забринути чича опет скаче у кола и вози даље, а кад поново наиђе на дубок вир, он се окрене свом цаку, жалостиво климне главом и вели:

– Видиш, ни овај ми се не свиђа, а баш бих те бацио. Хајде, опет ћемо даље, разбојниче један!

модар – који је боје између плаве и љубичасте, загаситоплав
вир – вртлог у реци

Душан Радовић

Изабране песме

Замислите, децо

Замислите, децо, једно велико море,
и у том мору једну велику лађу,
и на лађи округле прозоре,
и на једном прозору – принцезу Нађу.

Замислите сад, децо, то исто море,
и у том мору исту велику лађу,
и на лађи исте округле прозоре,
и на другом прозору – разбојника Кађу.

Замислите онда: бура иде,
ветрова фијук и таласи,
и један талас принцезу скиде
и поче млади живот да гаси.

Замислите, децо, сто таласа,
већих сто пута од сваке принцезе,
може и ајкула свакога часа
на модром таласу да се доведе.

Страхом и болом обузет,
појави се отац принцезин
и рече:

– Онај биће ми зет
ко спасе млади живот њезин!

Замислите, децо, пуна лађа,
сви официри, принчеви, адмирали...
И сви ћуте, сви дрхте, само Кађа
скочи – и море га зали.

модар – плавкаст
адмирал – највиши војни чин у ратној морнарици

Кађа извали страшну псовку
на рачун ветра, на адресу живота, на име мора,
избеже смрти мишоловку
и спасе принцезу из валова.

Замислите сад: отац тај,
краљ сигурно, а цар вероватно,
подиже Кађу у загрљај
и пољуби га ноншалантно.

– Ово је кћер моја, а жена ваша –
принцеза мила Нађа!
– А ја сам, с допуштењем, извините на сметњи,
разбојник Кађа!

Умири се море, затаји ветар, стаде лађа...
Пуни страха, пуни стида, препуни језе –
сви гледаху у правцу принцезе.

– Храбри Кађа – рече бледа принцеза –
ја сам ваша Нађа...
Извините, тата, на овом свету свашта се догађа!

вал – талас

ноншалантно – немарно, равнодушно, безбрижно

САДРЖАЈ

Браћа Грим, ИЗАБРАНЕ БАЈКЕ

<i>Бременски музиканти</i>	4
<i>Златна гуска</i>	10
<i>Мачак у чизмама</i>	19
<i>Палчић</i>	28

ШАРЕНЕ СТРАНЕ

Ко су била браћа Грим?.....	40
Браћа Грим и Срби	42
Ко су преживари?.....	43
Како су се спријатељили човек и мачка?.....	44

Бранко Ђопић, ДОЖИВЉАЈИ МАЧКА ТОШЕ

<i>Увод</i>	48
<i>Прва глава</i>	49
<i>Друга глава</i>	52
<i>Трећа глава</i>	55
<i>Четврта глава</i>	58
<i>Пета глава</i>	62
<i>Шеста глава</i>	68
<i>Седма глава</i>	72
<i>Осма глава</i>	76
<i>Девета глава</i>	81
<i>Десета глава</i>	85
<i>Једанаеста глава</i>	90
<i>Дванаеста глава</i>	94
<i>Тринаеста глава</i>	99
<i>Четрнаеста глава</i>	101
<i>Опроштајна глава</i>	106

ШАРЕНЕ СТРАНЕ

Ко је био Бранко Ђопић?.....	110
Пошто је ока проса?.....	112
Колико је сати?.....	114

Душан Радовић, ИЗАБРАНЕ ПЕСМЕ

<i>Замислите, децо.....</i>	118
<i>Да ли ми верујете?.....</i>	121
<i>Тужне ђачке исповести.....</i>	122
<i>Зравица.....</i>	124
<i>Плави зец.....</i>	126
<i>Кад је био мрак.....</i>	129
<i>Страшан лав.....</i>	130
<i>Да ли или не.....</i>	131
<i>Кад седам веселих дечака.....</i>	132
<i>Шта је на крају.....</i>	133

ШАРЕНЕ СТРАНЕ

Ко је био Душан Радовић?.....	137
Његово величанство – лав.....	138
Који је највећи орган људског тела?.....	140